

פסח 032 בדיקה חמץ תשעה

"אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר" (פסחים ב' ע"א). מצינו מספר סוגים של בדיקות, כגון בדיקת נידה לטהרתה (נידה ב' ע"א), בדיקת עדים לכשרותם (ראש השנה כ"ג ע"ב) וכו'. אולם יש יום אחד בשנה בו כל ישראל נצטוו לעשות בדיקה, מתקנת חז"ל והוא ליל י"ד בניסן.

ברור ופשוט הדבר שאין זה במקרה שאנו עושים בפועל את הבדיקה לאור הנר בליל י"ד. אלא ביום זה, אור לארבעה עשר, ישנו אור שמכוחו יש לבדוק, ובודקין את החמץ לאור הנר. חל ומתגלה אור, ומכח אותו אור אנו מצווים לבדוק את החמץ (עיין דרך ד' ח"ד פ"ז אות ו').

מה עניינה של הבדיקה?

הטעם שבודקין בנר, בליל י"ד ולא ביום הוא מפני שמהלך הבדיקה אינו רק במקום הגלוי, אלא גם בחורים ובסדקים (פסחים ח' ע"א, שו"ע או"ח תל"ג א). כלומר עיקרו ועניינו של אותה בדיקה שאינה נעשית ביממה אלא היא נעשית בלילה זהו מפני שיש צורך לבדוק גם בחורים ובסדקים.

ביאור הדבר - בדיקה נקראת בדיקה מלשון שבודקין את הדבר הדק. 'בדיקה' אותיות 'ב, דק'. בדיקה שנעשית ביום אין לה הגדרה של בדיקה מחמת שחסר בה את הבדיקה של הדקות של אותו דבר. על כן בודקין את החמץ לאור הנר כדי שיהיה אפשר לראות בחורין ובסדקים. רק כך רואים את הדברים הדקים של הדבר ויכול לחול מציאות של בדיקה.

פס"ח ר"ת: פ-פתח. ס-סדקים. ח-חורים. עניינו של פסח, אינו מתחיל בליל הסדר ולא ביום ט"ו. אפילו לא ביום י"ד שאז שוחטים את קרבן פסח. אלא תחילתו של פסח מתחיל בזמן בדיקת חמץ. זמן הבדיקה שבודקים את הפתח, החורים והסדקים.

א"כ, צורת ומהות הבדיקה, עניינה לעסוק בדקות של הדבר. זה הכח שנקרא בדיקה. עד כמה שלא עוסקים במהות של דבר, אין צורך לבדוק אותו. לעומת זאת עד כמה שבודקים את הדבר, עוסקים בדקות של הדבר, זוהי מהותה וצורתה של בדיקה.

דבקות

ביתר ביאור - בדיקה, ב.ד.ק. אותיות ד.ב.ק, דבקות - "ואתם הדבקים בד' אלוקיכם חיים כולכם היום" (דברים ד', ד'), "ולדבקה בו" (שם י"א, כ"ב). לפ"ז, עניינה של דבקות הוא לגלות דקות ועומק נוסף בתוך נפשו. כל זמן שאדם לא מגלה דקות נוספת בנפש, לא ייתכן שהוא יגע בדבר, באופן של מדרגה, של דבקות. דבקות עניינה שהאדם מגלה את המקום הדק ביותר בנפש. וביתר עומק, דק מן דק, ובאותו מקום של דקות, שם חל מציאות של דבקות.

הדבקות שייכת בכל מדרגות הקדושה. כפי שיעור הדקות שהוא מגלה בדבר, כך שיעור ההידבקות בו. "על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים" (אבות א', ב'). דבקות בתורה עניינו, מלבד חיצוניות העניין של כמות הלימוד, הוא שככל שיגלה האדם יותר את הדקות בתורה, כך מקום ההידבקות שלו במקום תורה גדל. וכן בתפילה, ככל שהאדם מגלה יותר את הדקות בתפילה אז יש לו הידבקות בעולם של עבודה. וכן בגמ"ח.

דבקות חיצונית נמדדת בכמות, דבקות פנימית נמדדת באיכות. עניינה של אותה איכות היא שהדקות שבנפש תתגלה יותר ויותר. כשנאמר שעל שלושה עמודים העולם עומד: תורה, עבודה וגמ"ח. שורש השורשים כולם הוא הדבקות, וככל שנגלה את יותר את הדקות שבדבריהם, כך יתגלה יותר היות העולם עומד עליהם.

'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר בחורים ובסדקים'. ישנו אור שמגלה כח לגלות דקות יתירה ומכוחו אפשר לבדוק בחורים ובסדקים. כלומר, הכח לבדוק בחורים ובסדקים עניינו מעומק הדקות שהאדם מגלה את מדרגתו. כפי שיעור

הגילוי שמגלה את מדרגתו, כך השיעור שהוא יכול לבדוק. הכח שצריך לחול בנפש בזמן זה הוא 'אור לארבעה עשר', יורד כח של אור, שמכוחו מתגלה כח של דקות. וכאשר הוא חל בעולם וחל בנפש הוא יכול לבדוק מציאות של חמץ.

רגע

מובא בדברי רבותינו ש'חמץ' ו'מצה' יחד הם גימטריה 'רגע'. בין י"ז ל"ח רגעים, בין י"ח ל"ט רגעים, אין אלא רגע אחד. בלשון אחר והוא אותו עניין, דהנה לשון המשנה הוא 'בודקין את החמץ' ודייקו המפרשים (?) שהיה צריך לכתוב 'בודקין את הבית', שהרי בודקין את הבתים ולמה נאמר בודקין את החמץ?

אלא הכוונה של 'בודקין את החמץ' הוא שבין חמץ למצה, מונח 'כח הרגע': אם כדברי רבותינו שההבדל בין חמץ למצה הוא הקו הקטן בין 'ה' ל'ח', אם כפי שהבאנו שהם גימטריא רגע.

זה הדקות של מדרגת הבדיקה, כמו שהבאנו, ה'רגע'. זוהי מהותה של הבדיקה.

חומר לבנין

אם כפי שהאדם נמצא ביום י"ג בניסן, הוא בא לבדוק בליל י"ד, הרי נר וברכה יש כאן, אבל בדיקה בעומק אין כאן.

כאשר בני ישראל יוצאים ממצרים, הם הולכים ומקימים את המשכן (עיין ברמב"ן בהקדמה לספר שמות שישראל לא נחשבו גאולים אלא רק כאשר שבו למעלת אבותיהם בהשראת שכינה בתוכם ע"י המשכן). המשכן נבנה ע"י כלל ישראל: "ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וכו' ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן" (שמות ל"ח כ"ב-ג'). מתגלה הצירוף של כל השבטים כולם ממדרגת יהודה עד מדרגת דן. והעבודה היה באופן של "מלאכת מחשבת" (שם ל"ה ל"ג).

בשיעבוד מצרים היתה עבודתם בחומר וטיט, מלאכתם הייתה עבה וגסה. כאשר הם יוצאים ממצרים, ד' מצווה על עשיית המשכן באופן של 'מלאכת מחשבת', 'כל חכם לב', מלאכה עדינה. הייתה כאן העתקה ממלאכה עבה וגסה למלאכה דקה. שהיא מלאכה עשיית המשכן. תחילת השינוי היה במקום היציאה ממצרים.

'אור ליד בודקים את החמץ לאור הנר', האור של גאולת מצרים, יוצאים מתפיסה של חומר ולבנים לבנין מלאכת המשכן. זה גאולה ממקום של עביות וגסות למקום של דקות. הביטוי של כך מתחיל בליל בדיקת חמץ. לולא שמונח אותו מציאות של דקות א"א להגיע למדרגה של מתן תורה, לשמוע את קול השופר.

ככל שמהלך העבודה של האדם בנוי באופן של דקות, והוא יוצא מעביות לעוד דקות, וחוזר חלילה. כך השיעור של היציאה שלו ממצרים, וכך השיעור של ההידבקות מכח הבדיקה. האדם בודק את הדביקות שלו בכל דבר כמה הוא דבק, כמו שהתבאר. וכפי שיעור האור שיש לו בבדיקה כך הוא יכול לגלות את הדביקות בכל דבר ודבר.

נפש, זמן ומקום

'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ'. מטרת הבדיקה הוא כדי שלא לעבור על 'בל יראה' ו'בל ימצא' חמץ ולקיים מצוות. 'תשביתו שאור מבתיכם'.

כל דבר בעולם יש לו גילוי בבחינת נפש, זמן ומקום. כאשר אנו באים לדון בחג הפסח, אזי הגילוי במדרגת הנפש הוא ברור, שזה חג החירות, יציאת ישראל ממצרים. הגילוי במדרגת הזמן זה חג המצות, כמו שדובר לעיל ההבדל בין חמץ למצה. אבל צריך להתבונן היכן מתגלה נקודה המקום ביציאת מצרים.

בגילוי יציאת מצרים אין גילוי של מקום על צד החיוב, אלא עיקר גאולת מצרים במדרגת מקום הוא על צד השלילה. חג הפסח הוא על כך שהקב"ה גאל אותנו ממצרים, שגאל מהמקום של מצרים. מצד כך החיוב של 'תשביתו' הוא להשביט מהבית את החמץ, אך אין קדושה של מקום בפועל, אלא רק שלילה שלו, שלא יהיה חמץ בבית.

השלוש רגלים

אותה בחינה קיימת גם בחג שבועות. במתן תורה, ישנו גילוי של נפש, 'ויחן ישראל נגד ההר'. ישנו גילוי של זמן 'תספרו חמישים יום'. ישנו גילוי של מקום 'ויורד ה' על הר סיני', אבל הגילוי של הר סיני אינו במדרגה של מקום כפשוטו. 'ברוך המקום' - הקב"ה 'הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו'. מצד כך, כאשר ה' מתגלה במתן תורה אז הוא אמנם שוכן על

המקום הפחות, על הר סיני, אך גם לאחר מכן קדושתו פקעה כפי שמפורש בקרא.

א"כ, אין גלוי שלם של מקום בגאולת מצרים. וכן במתן תורה.

לעומת כך בחג הסוכות, 'כי בסוכות הושבתי את בני ישראל'. כל עניינו של סוכות הוא מקום של קדושה.

ביציאת ישראל ממצרים התגלה נפש, זמן והתגלה מקום של שלילה (יתירה מזו בפסח שני אף חמץ ומצה עולים על שלחן אחד, אפילו בבית עצמו אין דין של סילוק חמץ). במתן תורה התגלה נפש וזמן, אך לא מדריגת מקום שלימה, משום שהר סיני הוא למעלה מגילוי של מקום, 'הנה מקום איתי', הוא מקומו של עולם.

התכלית הוא ג' רגלים יחד. 'ולא יראו פני ריקם', התכלית הוא להגיע למקום של השראת שכינה. השראת שכינה מלשון שוכן, מקום, השראת השכינה.

חג המצות יש בו נפש וזמן והיעדר גילוי שלילה של מקום, אבל אין בו מקום של קדושה. אם מעמידים את חג המצות כשלעצמו, אזי הוא אינו מגלה את השלמות בדביקות בו יתברך. שעל אף שיש מדריגה של נפש ומדריגה של זמן, אבל חסר מדריגה מקום. את חג הפסח, הרי עשו בני ישראל במצרים עצמו.

א"כ הגאולה, שנמצאת בגאולת מצרים, המקום שבנ"י נמצאים הוא מקום שאינו שלם.

אם נחזור לבדיקה, מה אנו בודקים בבית? בודקים שאין חמץ בחורים ובסדקים, שאין את צד השלילה של מקום אך עדיין חסר צד החיוב של הדבר. על זה בעומק נקרא חג המצות באופן של דילוג 'הנה הוא בא, מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות'. הדילוג שחסר את קדושת המקום. יש גילוי של מדריגה ונפש וזמן וחסר גילוי של מקום.

חיבור של נפש, זמן ומקום

כשבדקים אור לארבעה עשר לאור הנר, בודקין את החיבור של נפש, את החיבור של זמן, אך צריך גם בדיקה שתהא באופן של מקום. על כך לומדת הגמרא בפסחים (ז' ע"ב) 'ילפינן נר מנר חיפוש מחיפוש שנאמר אחפש את ירושלים בנרות'. מה ההבדל בין לחיפוש בליל י"ד לבין 'אחפש את ירושלים בנרות'? בליל י"ד כאשר מחפשים חמץ בחורים ובסדקים, זה בחינת 'פסח', לשון דילוג, שחסר קדושת מקום. אך למדים את חיוב הבדיקה 'נר מנר, מירושלים', למדים מה יהיה הגילוי לעתיד לבוא, שהגילוי לעתיד לבוא יהיה במדריגה שגם המקום יש אופן של קדושה.

כשבנ"י יצאו בשנה הראשונה היה רק את חג הפסח, אך לא היה את חג שבועות וחג הסוכות. אך לשנה אחרת כאשר הגיע פסח בשנה השניה, הוא מתגלה אחר חג הסוכות וחג השבועות. מצד ה'שלא כסדרן' (עין ראש השנה ד' ע"ב) פסח בא אחרי סוכות. פסח כזה הוא לאחר הקמת משכן, וא"כ יש בו גילוי של קדושת מקום.

'אחפש את ירושלים בנרות', זה שלמות החיפוש שצריך להתגלות בליל י"ד. לא רק חיפוש במדרגה של נפש, לא רק של זמן, אלא גם חיפוש במדריגה של מקום. והחיפוש, כפי שנתבאר, עניינו הבדיקה, לבדוק את עומק הדקות שמתגלה במדריגה של נפש, במדריגה של זמן, ולבדוק את עומק החיבור במדרגה שנראת מקום.

זה קומה שלימה של 'אור לי"ד בודקין את החמץ'. עכשו בודקין רק חמץ, על אף שבודקין את הבית. אבל בודקין את החמץ, הבית ביחס לחמץ. כעת זה מדין סילוק החמץ, זה לא בדיקת בית, כי אין עדיין קדושה בבית. אבל מכח ההארה של סוכות, בפסח שמגיע אחר חג הסוכות, אז הגילוי של מדרגת הבדיקה לחבר את ג' החלקים הללו - דקות בעומק של נפש, בעומק של זמן וגם דקות בעומק של מקום.

מצד חג המצות עצמו, לבדו, כמו שהוזכר, יש שנקרא 'פסח' מלשון דילוג. כביכול חג המצות מתגלה אצל בני ישראל באופן כזה שעל אף שאין קדושה של מקום, אבל חל קדושה של נפש ושל זמן.

הדילוג הזה, כפי שהצטייר בראשית הגאולה ממצרים, מצטייר בנפשות תדיר. כלומר מצטייר בנפשות כח של דילוג שהנפשות מדלגים מדבר לדבר.

מי שנמצא רק במדריגה של פסח, מלשון פיסח, לשון דילוג שדילג על בתי ישראל, ואין לו כח של בניין כסדר, של כל החלקים כולם. הרי שיש לו חג הפסח אך אין לו שבועות, אין לו מתן תורה. יש לו חג הפסח, אך אין לו חג הסוכות, קדושת מקום.

מהיכן נובע הכח בנפש, של דילוג ולא בסדר של בניין של תספרו חמישים יום? כי כח הארה של חג המצות חל בנפש של דילוג, אך 'בדיקה' נוספת של חמישים יום זה אחר זה לא בהכרח מתגלה בנפש. אצל רובם בני אדם יש גילוי מסויים של בדיקה בליל פסח, אך אין את הגילוי של המ"ט יום, 'תספרו חמישים יום', ושל חג הסוכות, קדושת המקום.

האדם יכול לחשוב שמדריגה כזו היא של קדושה. ואמנם באמת כך הוא, אך גילוי שאין אחריו את חג שבועות ואת חג הסוכות. על זה אמרו בני ישראל 'נתנה ראש ונשובה מצרימה'.

אם אין גילוי של קדושה בכל ג' החלקים של נפש, של זמן ושל מקום. אז על אף שיש שורש של גילוי של יציאת מצרים, אבל לא נבנה לאחר מכן קדושה של זמן גמורה, גילוי של זמן, של 'תספרו חמישים יום'. ולא נבנה לאחר מכן קדושה של מקום, של חג הסוכות, באופן של בניין המשכן. במציאות כזו הבדיקה מתגלה באופן של בדק הבית.

אבל אם נעשה דברים באופן השלם, כמו שנתבאר, אזי כח של ג' החלקים הם מציאות של קדושה בכל קומת ג' החלקים.

בדיקה בדקות

בלשון ברורה ועומק הגדרת הדבר - כשמגיע הזמן של אור ל"ד ניסן, מהלך הנפשות צריך להיות, לבדוק את העומק הכי דק, כל יחיד במדריגתו. שיהיה ברור עד היכן מגיעה נקודת הדקות והאם משתמשים בו לדביקות של קדושה. צריך לבדוק עד איזו דקות האדם משיג במועדים. זה בדיקה של תחילת ליל י"ד שהיא השורש לג' המועדים. לאחר מכן 'תספרו חמישים יום' בדיקה של זמן. וצריך בדיקה האם הוא נמצא במדריגה של מקום.

סוף דבר, נאמר 'השוכן איתם נאמר בתוך טומאתם'. אנחנו נמצאים בעולם של גלות ולא גאולה. אך כפי שנאמר אצל בני קורח, שמקום נתבצר להם בגיהנום, כך יש מקום גם כאן להתחבר לכל ג' החלקים הללו.

הקב"ה יזכה כל יחיד ויחיד בפרט שמישיח צדקנו יבוא עוד היום ולא נדון על הזמן הבא. אך אם לא נזכה ח"ו, א שיהיה במהלך של 'אור לארבעה עשר', שסדר הדברים שהולכים מדקות לדקות, מדביקות לדביקות, מחיבור פנימי יותר ויותר.

- [פסח 1]

Featured Image Text:

בדיקה חמץ

Source: <https://bilvavi.net/shiur/פסח-032-בדיקה-חמץ-תשעה>

Links

[1] <https://bilvavi.net/pesach>